

NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel:	Folkelig dialektlexikografi 1991–2011	
Forfatter:	Eva Thelin	
Kilde:	Nordiska Studier i Lexikografi 11, 2012, s. 596-609 Rapport från Konferens om lexikografi i Norden, Lund 24.-27. maj 2011	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive	

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Folklig dialektlexikografi 1991–2011

Eva Thelin

This article investigates Swedish dialect dictionaries published from 1991 to 2011. Generally, these dictionaries have been compiled by lay lexicographers and show the vocabulary of a dialect spoken in one or a few adjacent parishes.

Right from the start in the 18th century, the main purpose of publishing dialect dictionaries has been to document dialects and preserve them for posterity. As a consequence, the dialects were always presented as the source language. In 1991, however, a dictionary emerged using standard Swedish as the source language, thereby focusing on the needs of users who wanted to learn the dialect. Twenty years afterwards it can be determined whether this dictionary was an isolated phenomenon or if other similar publications have followed. Out of 115 dictionaries, I have identified 19 which in my opinion tend to learners' needs in various ways. Quite a few of them treat dialects that are incomprehensible from a standard Swedish perspective.

Another apparent change taking place during this period is the development of web-based dictionaries. I have been able to trace 59 presenting Swedish dialects. They differ from print publications in several ways. Two of the most obvious differences, concerning the number of words and the use of illustrations, are addressed and discussed. Somewhat surprising is the discovery that web publishers rarely invite interactivity. Nor do they provide for performing various types of searches or listening to sound samples.

Nyckelord: dialektlexikografi, svenska dialekter, webbpublicering

1. Inledning

Den här artikeln behandlar de dialektordböcker som publicerats i Sverige under de senaste tjugo åren. Ordböckerna beskriver vanligen ordförrådet hos en dialekt som talas i en eller några få intilliggande socknar. I vissa fall omfattas ordförrådet i ett större område, ibland ett helt landskap. De som publicerat ordböckerna är oftast helt oskolade lexikografer, därav rubriceringen *folklig* dialektlexikografi.

Artikeln inleds med en presentation av vad som publicerats om svenska dialektordböcker fram till idag, vilken följs av en kortfattad redogörelse för hur utgivningen beskrivits. Därefter övergår jag till att närmare undersöka de tryckta ordböcker som publicerats fr.o.m. 1991. Det året kom det nämligen ut en ordbok som skulle kunna tyda på att syftet med att ge ut dialektordböcker höll på att förändras.

En tydlig förändring som inträffat under de senaste tjugo åren är att dialektordböcker även börjat publiceras på Internet. De webbpublicerade och tryckta dialektordböckerna skiljer sig åt i flera avseenden och två av de mest påtagliga skillnaderna presenteras. För webbordböckernas del undersöker jag dessutom i vilken mån de specifika möjligheter som en webbpublicering medger har tagits tillvara.

Avslutningsvis formulerar jag några förslag till fortsatt forskning om dialektordböcker.

2. Bakgrund

Vid några få tillfällen har den samlade utgivningen av svenska dialektordböcker behandlats. Första gången, så vitt jag vet, var av Adolf Noreen i *Vårt språk* (1903–07: 268–286). Noreens genomgång har huvudsakligen karaktären av en kommenterad uppräkningslista, där han kortfattat beskriver de enskilda ordböckerna och avger summariska omdömen om deras vetenskapliga värde.

1939 publicerade Karl Gustav Ljunggren en översikt över svenska dialektordböcker, där han, till skillnad från Noreen, sätter in ordböckerna i ett sammanhang efter hur de präglats av rådande tidsanda och vetenskapssyn. Som en bakgrund till dagens utgivning refererar jag hans översikt kortfattat i det följande.

Ljunggren inleder med det första trevande insamlandet av dialektord under 1600-talets göticism, vilket inte ledde till några publikationer. Under början av 1700-talet vidtog ett mer systematiskt insamlande under ledning av professorn, sedermera ärkebiskopen Erik Benzelius (1675–1743). Hans hopbragta samlingar kom senare att användas av Johan Ihre för *Swenskt Dialect Lexicon* (1766). Under senare delen av 1700-talet avtog intresset för att studera dialekter och tog inte fart igen förrän under 1800-talets romantik och återuppväckta göticism. Dialekterna kom då att betraktas som levande fornminnen, vilket gjorde att det största intresset riktades mot deras ålderdomliga drag. Detta synsätt avspeglades även i urvalet av ord i den tidens dialektordböcker, så också i Johan Ernst Rietz' *Svenskt dialekt-lexikon* (1862–67).

När den junggrammatiska skolan slog igenom på 1870-talet förändrades synen på dialekter radikalt. Nu sågs de som viktiga, inte för att de var ålderdomliga, utan för att de utgjorde levande exempel på vad som händer när språket får utvecklas naturligt. Och i och med att junggrammatikerna huvudsakligen intresserade sig för ljudutvecklingar, blev i princip alla dialektord lika intressanta att studera. I ordböckerna lades stor vikt vid uttalsuppgifterna. Betydelseangivelser och fraser ägnade man däremot ingen större uppmärksamhet.

När det gäller utgivningen under 1900-talet konstaterar Vidar Reinhammar (1984) att den tog ordentlig fart på 1960-talet. Han menar att det har sin grund i att landsbygdens kultur då började uppfattas mer positivt och att många därmed såg ett värde i att dokumentera och bevara dialektord åt eftervärlden (Reinhammar 1984: 4). I och med detta uppsving träder också en ny typ av ordboksförfattare in. Från att dialektlexikografi varit en uppgift i huvudsak för lärda män, har utgivningen under senare decennier kommit att domineras av entusiaster på gräsrotsnivå, som ofta arbetar tillsammans i studiecirklar och liknande.

Synen på dialekter har alltså varierat under århundradena och därmed också synen på vad som är syftet med att ge ut en dialektordbok. *Vem* det är som ger ut dialektordböcker har också förändrats. Något som dock förenat dialektordböckerna genom tiderna är att de varit enriktningsordböcker med dialekten som källspråk och standardsvenskan som målspråk. De dialektala uppslagsorden har återgetts med något slags ljudskrift eller i normaliserad form.

3. En ny inriktning?

För tjugo år sedan kom det ut en ordbok som bröt mot mönstret med dialekten som källspråk. Det uppmärksammades i en artikel av Birgit Eaker (1999). Ordboken det handlar om är *Pitemålet -ållt mila àagg å ö`öx-* (Lidström m.fl. 1991). Denna ordbok över det norrbottniska pitemålet har alltså, till skillnad från tidigare ordböcker, standardsvenska uppslagsord med ekvivalenter på dialekt, återgivna med grov ljudskrift. Den som i ordboken vill söka på ett dialektord har emellertid inte lämnats i sticket. Boken avslutas nämligen med ett 80-sidigt register över dialektformer med hänvisningar till vilka artiklar de återfinns i (figur 1).

SOMNA v. 1. såmen, sãmne, =. "I var et så såmen." (Jag kunde inte somna) 2. da:n å:, dane å:, =, somna tvärt så snart man lagt sig. 3. d^{ur} å:/du^r å:, du^re å:, =, slumra till, halvsova. 4. fåra opa Fjæderhøimen å nååpp snåttren, uttr. (fara till Fjäderholmen för att plocka hjortron) "Fjäderholmen" var antagl. en omskrivning av "dunkudde"; sades till/om barn när man ville narra dem att sova. 5. I^{uk} å:t/lu^wk å:t, lu^wke å:t, =, ofta om barn. "Häv- en lu^wke å:t nö?" (Har han somnat nu) 6. shlågk/en, -ne, =, "slockna", somna när man är uttröttad, t ex efter hårt arbete. 7. småll å:, small å:, smolle å:, somna snabbt och hårt; oftast om berusad.

lu^wk å:t v 1. SOMNA. 2. STÅNGA.

Figur 1. Artikeln *somna* i *Pitemålet -ållt mila åagg å ö`öx-*. Från *lu^wk å:t* i registret hänvisas till *somna* och även till *stånga*.

Eaker frågade sig i sin artikel, om vi kanske kommer att få se fler ordböcker av pitemålsordbokens typ i framtiden, alltså dialektordböcker som ”i första hand är uppställda för att passa användare som inte längre behärskar sin hembygds dialekt men som vill lära sig den” (Eaker 1999: 79). Nu har det gått tjugo år sedan den kom ut. Vad har hänt sedan dess? Har den fått några efterföljare och i så fall hur många? För att kunna besvara dessa frågor, har jag tagit del av de dialektordböcker som, enligt den nationella bibliotekskatalogen Libris (i april 2011), kommit ut fr.o.m. 1991. Totalt rör det sig om 129 stycken¹. Av dem har 14 inte varit tillgängliga för mig. Undersökningen omfattar således 115 ordböcker.

3.1 Resultat av undersökningen

Efter en närmare granskning av de 115 ordböcker som ingår i undersökningen, visar det sig att det endast är *en* ordbok som, liksom pitemålsordboken, har en lemmalista med uppslagsord på standardsvenska samt ett register över dialektformer. Det rör sig om *Orsaord. En orsamålsordbok* (Ohlsén & Olander 2010). *Orsaord* är en 496-sidig ordbok, där s. 17–428 utgörs av lemmalistan och de följande 56 sidorna av en ordlista ”som ska fungera som ett register till ordboken”

¹ I siffran innefattas endast böcker som utkommit i förstautgåva 1991 eller senare. Häften av ordböcker där utgivningen påbörjats före 1991, äldre ordböcker i nytryck, utgåvor av tidigare opublicerade handskrivna ordböcker samt supplementutgåvor är inte medräknade. Detsamma gäller den vetenskapliga Ordbok över Sveriges dialekter, vars första häfte utkom 1991. Inte heller ingår ordlistor publicerade i tidskrifter, årsböcker o.d., eftersom det inte varit möjligt att få fram någorlunda fullständiga uppgifter om vilka publikationer de återfinns i. Ordlistor som endast har till funktion att förklara ord i texter på dialekt har också de förbigåtts.

(Ohlsén et al. 2010: 429). Hänvisningar ges där från dialektformerna till uppslagsorden i lemmalistan (figur 2).

<p>somna sömn ä, -öd, -äd Sömnör o snårt? <i>Somnar hon snart? Du fo'nt sömmön um. Du får inte somna om.</i> I ska bara lur til/ta mi jänn lur. <i>Jag ska somna till. – ta mig en tupplur</i> ”Nu a krippär feri börti stiftälds-budär.” <i>Nu har barnen farit till ”skinnfällsbodarna”. – somnat under fällen</i></p>	<p>lur til → somna</p>
---	-------------------------------

Figur 2. Artikeln *somna* i *Orsaord*. Från *lur til* i registret hänvisas till *somna*.

Det finns emellertid ytterligare några ordböcker som till sin uppställning påminner om ordböckerna över pitemål och orsamål. De tre publikationerna *Våmhus. Ordlista. Svenska–våmhusmål jämte kortfattad grammatik samt våmhusmål–svenska. Ett urval grundformer* (Ask 2000), *Limamålet* [2006] samt *Åolleist opa köllismåle* 'Ordlista över kalixmålet' [2006] innehåller också de lemmalistor med standardsvenska uppslagsord. Alla tre är dessutom försedda med lemmalistor i motsatt riktning, men i dessa ges endast kortfattade upplysningar om de enskilda orden och urvalet av dialektformer är ofta (mycket) begränsat. Även *Rånemålet i Böle* (2004) innehåller en lemmalista med standardsvenska uppslagsord, men till skillnad från de ovannämnda saknas lemmalista eller register i motsatt riktning.

Det är värt att notera att samtliga hittills nämnda ordböcker, inklusive pitemålsordboken, beskriver dialekter i norra eller västra Dalarna eller i Norrbotten. Det är sannolikt ingen tillfällighet. Dialekterna i de här områdena skiljer sig så kraftigt från standardsvenskan att talarna upplever sig som tvåspråkiga. Behärskar man inte dialekten krävs det, liksom vid inlärning av ett främmande språk, en ordbok med standardsvenskan som källspråk.

I tillägg till ovannämnda ordböcker kan ytterligare två nya typer av ordböcker urskiljas, vilka har en uppställning som ger anledning att uppmärksamma dem här.

Den ena gruppen utgörs av tio ordböcker, som på traditionellt sätt har en lemmalista med dialektala lemman, men som också innehåller någon typ av register eller enklare ordlista i motsatt riktning. Utgivarna benämner ibland registret/ordlistan som index, referensordlista eller enkel ordlista. De ordböcker som ingår i denna grupp är följande:

<p>Färdär frå Soldn. Spår från Sollerön. En ordbok på soldmål. (Andersson et al. 1999)</p>	<p>Dalarna</p>
<p>Go' sup ... ord men inga visor på idremål. (Erikson 2007)</p>	<p>Dalarna</p>

Orda-längd över Järnamålet. (1999)	Dalarna
Ordbok över Rättviksmålet. (1998)	Dalarna
Wenjad. En ordbok. (Wennberg 2007)	Dalarna (Venjan)
Klövsjöord. (Edlund et al. 2001)	Jämtland
Åremålet. Uppptecknat 1986–1996. Jämtska–svenska.	Jämtland
Svenska–jämtska. (Forsåker 1999)	
Skånsk–svensk–dansk ordbok från A! Till Örrk! (Lång et al. 1995)	Skåne
Västra Torsås' dialekt under tidiga 1900-talet. [2006]	Småland
Vitvattnsmåle. En Bjurholmsdialekt. (Lindberg et al. [1991])	Ångermanland

Som synes är den geografiska spridningen i utgivningen här större, men tyngdpunkten ligger i norra och västra Dalarna.

Den andra gruppen består av fyra tvåriktningsordböcker där de ingående lemmalistorna är (någotsånär) jämbördiga. I det här fallet är utgivningen ännu mer spridd över landet. Gruppen utgörs av:

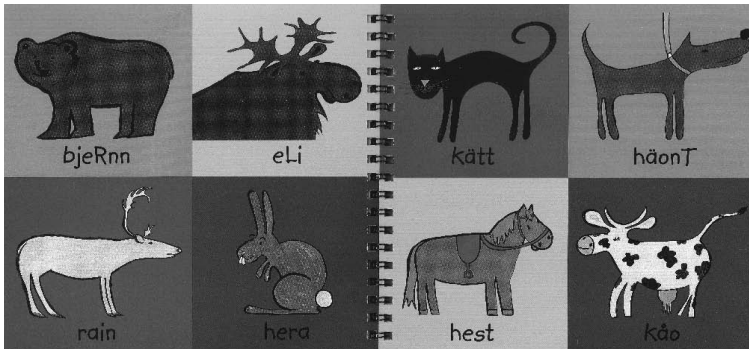
Oa frau Listalannet. Parlör för den listerländska dialekten. (2007)	Blekinge
Flomål–svenska. Svenska–flomål. (Eivinson 2010)	Dalarna (Floda)
Ordlista över Älvros-målet. (2004)	Härjedalen
ÖverköLisma:Le. Överkalixmålet. (2004)	Norrbottnen

3.2 Starkare betoning på inläring

Det kan konstateras att huvuddelen av de dialektordböcker som utkommit fr.o.m. 1991 är uppställda på samma sätt som tidigare i så måtto att de innehåller en enda lemmalista med lemman på dialekt och ekvivalenter på standardsvenska. Trots det vill jag hävda att de sammanlagt 19 ordböcker (pitemålsordboken ej inräknad) som enligt ovan avviker från detta mönster genom att innehålla en lemmalista med standardsvenska lemman alternativt ett register med hänvisningar från standardsvenska till dialekt, måste ses som ett tecken på att något ändå har förändrats i synen på vad en dialektordbok är till för och vilket syfte utgivarna har med dem. Dessa ordböcker är alla på något sätt utformade för att ta hänsyn (också) till användare som inte längre helt behärskar sin dialekt. Genom valet av utformning har utgivarna i högre grad än tidigare riktat fokus mot inläring av (fler) dialektord samtidigt som viljan att dokumentera och bevara dialekten inte har försvunnit – den framhålls ofta i förorden. Man kan kanske säga att utgivarna med dessa ordböcker vill bevara *genom* inläring, genom att underlätta och uppmana till praktisk användning av dialekten. En dialekt lever ju vidare genom att överförs muntligt från generation till generation.

Att man på senare år kommit att lägga större vikt vid inlärning kan också två dialektböcker som vänder sig till barn vara exempel på. Också de beskriver dialekter i Norrbotten resp. västra Dalarna. Det handlar om *Leir di ÖverköLisma:Le*, 'Lär dig överkalixmålet' (Jonsson 2002) och *Lär däg talö malungsmål* (Thors & Lissmyr 2010). De benämns inte av utgivarna som ordböcker, men kan i praktiken ses som enkla sådana.²

Leir di ÖverköLisma:Le är en pekbok som innehåller sammanlagt 48 bilder. Till varje bild anges med grov ljudskrift vad det avbildade heter på överkalixmål (figur 3).

Figur 3. Uppslag ur *Leir di ÖverköLisma:Le*

I baksidestexten skriver utgivaren Ella Jonsson så här:

Den unika dialekten håller på att dö ut. Vi måste skynda oss att rädda den. Och det är bråttom. I din hand håller du mitt bidrag till räddningsaktionen. En pekbok med bilder, där orden skrivs på ÖverköLisma:Le. För det är ju med våra barn vi måste börja. Tanken är att boken leder till ett dubbelt lärande; den vuxne (som ofta glömt), lär sitt barn eller barnbarn och samtidigt sig själv.

Lär däg talö malungsmål är utgiven av nioåriga Gabriella Thors och hennes mamma Ulrika Lissmyr. Den innehåller tematiska ordlistor, parlörmeningar och andra meningar, allt från standardsvenska till dialekt (figur 4).

² De ingår inte bland de 115 böcker som undersökningen omfattar.

Figur 4. Två uppslag ur *Lär dig talö malungsmål*

4. Elektronisk publicering

Under de senaste tjugo åren har som bekant möjligheten till elektronisk publicering tillkommit i form av off-line-ordböcker på cd-rom, dvd m.m. och on-line-ordböcker på Internet. Också dialektordböcker finns representerade bland dessa typer.

4.1 Publicering på cd-rom och dvd

När det gäller dialektordböcker på cd-rom eller dvd finns endast en ordbok, *Dalbyordboken* (Bergkvist & Jacobsson 2001), utgiven. I det fallet föreligger också en tryckt 654-sidig parallellutgåva, som kom ut året dessförinnan.

Att cd-rom och dvd inte fått större användning är det sannolikt flera skäl till. Ett kan vara ekonomiskt. Dalbyordboken fick stöd från flera håll för sin utgivning. Ett annat skäl är nog att många dialektordböcker helt enkelt innehåller alltför få ord för att utgivarna ska anse att en cd-rom eller dvd är rätt avpassat medium.

4.2 Publicering på Internet

På Internet är publiceringsverksamheten desto mer livaktig. Hittills har jag kunnat räkna in 59 dialektordböcker (april 2011).³

Cirka två tredjedelar av ordböckerna återfinns antingen på olika slags hembygdsinriktade sidor eller på enskilda personers webbplatser eller bloggar. Bland

³ Här har Lars Törnqvists webbplats *Thesaurus Lex*, där han samlat länkar till bl.a. dialektordböcker, varit till stor hjälp.

övriga webbutgivare kan nämnas tre kommuner, en lokalradiostation, en dagstidning, ett förlag, ett musikband och ett bostadsbolag. Ofta får ordböckerna dela utrymme med de mest skilda ämnen som utgivaren valt att presentera. Endast ett fåtal ordböcker återfinns på webbplatser som skapats enkom för ändamålet eller som handlar om dialekten i vidare mening.

Vanligtvis är orden inskrivna direkt på webbplatsen, men i åtta av fallen är ordböckerna utlagda som pdf-filer. Det rör sig då vanligen om tidigare tryckta ordböcker eller datorutskrift, vilka ursprungligen inte sammanställts för publicering på webben. Tre publikationer är från 1800-talet. Två av dem är utlagda inom *Projekt Runeberg* resp. *Google böcker*. Det gäller Rietz' *Svenskt dialekt-lexikon* (1862–67) och Peter von Möllers *Ordbok öfver halländska landskaps-målet* (1858). Den tredje, en ordlista ur N. Aug. Lundgrens *Beskrifning öfver Vestra Vingåkers Socken* (1873), föreligger i form av en avskrift.

4.3 Skillnader mellan tryckta och webbpublicerade ordböcker

Vad gäller skillnader mellan tryckta och webbpublicerade ordböcker kan säkerligen en rad sådana påvisas. Här vill jag lyfta fram två av de mest iögonenfallande.

En väsentlig skillnad mellan de tryckta och webbpublicerade ordböckerna är att de senare innehåller långt färre uppslagsord. Av de 59 webbpublikationerna är det 14 som innehåller färre än 100 uppslagsord och höjer man till max 200 uppslagsord stiger antalet till 22. Inte någon av de 115 tryckta ordböckerna innehåller så få ord.⁴ Dessutom förhåller det sig så att de ordböcker på webben som innehåller det högsta antalet uppslagsord i många fall är pdf-publikationer.

Den andra tydligt framträdande skillnaden gäller förekomsten av illustrationer till artiklarna. I tryckta dialektordböcker är det ett förhållandevis vanligt inslag. Av de 115 ordböckerna är 28 försedda med sådana i större eller mindre utsträckning. Vad gäller de webbpublicerade ordböckerna är det endast två, de bohuslänska *Dialekt i Tanum* och *Ordbok över Skeemålet*, som har illustrationer i nämnvärd omfattning, men båda dessa är ursprungligen tryckta publikationer.

4.4 Utnyttjas möjligheterna med webbpublicering?

Den mest uppenbara skillnaden med att publicera på nätet jämfört med i tryck får väl sägas vara tillgången på utrymme. En nätutgivare kan dessutom göra det

⁴ Som tidigare nämnts är ordlistor publicerade i tidskrifter, årsböcker o.d. inte medtagna bland de 115 ordböckerna. Sannolikt innehåller några av dem färre än 100 eller 200 ord.

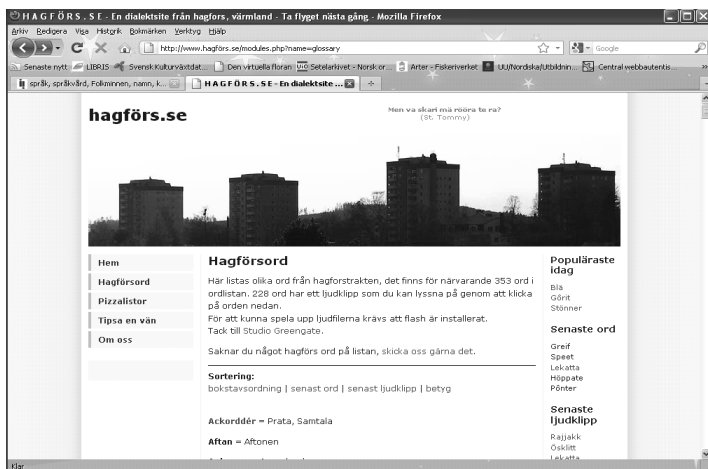
möjligt för brukaren att t.ex. utföra flera typer av sökningar, lyssna till ljudexempel och via länkar nå ytterligare information internt eller externt. Ordboksanvändaren kan dessutom uppmanas att själv bidra på olika sätt. Frågan är i vilken utsträckning dessa möjligheter har utnyttjats för dialektordböckernas del.

Som redan torde ha framgått är det obegränsade utrymmet inget som tagits i anspråk. Ett högre antal ord och förekomsten av illustrationer tycks snarare vara ett kännemärke för tryckta publikationer. Vad gäller sökmöjligheter och länkningsar är förhållandet inte mycket bättre. Vanligtvis kan man nämligen inte söka alls i ordböckerna, utan alla ord presenteras på en och samma sida, i synnerhet när de är få till antalet. Är uppslagsorden något fler, kan det i ordbokens topp eller på en förstasida finnas klickbara begynnelsebokstäver (figur 5).

Figur 5. Parlör från Kålaboda by i Västerbotten med klickbara begynnelsebokstäver

Att inkludera ljud i webbordböcker kan tyckas särskilt naturligt när det gäller just dialekter, i och med att de huvudsakligen är talat språk. Ljudexempel visar sig emellertid förekomma i endast två fall i nämnvärd utsträckning, dels i *Öschöte guschelöv* med dialektord från Östergötland, dels i *Hagförsord* som ägnas den värmländska hagförsdialekten. Den senare skiljer sig påtagligt från övriga webbpublikationer genom att erbjuda brukarna olika funktioner som: Populäraste idag, Senaste ord, Senaste ljudklipp och Senaste kommentarer (figur 6).

Figur 6. Webbplatsen hagförs.se med *Hagförsord*

Till Hagförsord levereras dialektorden in av användarna. Det förekommer för övrigt i endast tre fall. Trelleborgs kommun i Skåne har på sin webbplats publicerat en ordbok som är helt baserad på ord som skickats in. Den har senare också kommit ut i tryck. Radio Skaraborg i Västergötland har utifrån ett radio-program, där dialekt ofta diskuteras med lyssnarna, skapat en ordbok som fylls på efterhand som nya ord tas upp i programmet. Slutligen innehåller nättidningen *Nära* i Ångermanland ett ”dialektikon”, som, liksom tidningen i sin helhet, byggs upp av insända bidrag. För övrigt nöjer sig webbutgivarna med att på sin höjd uppmana besökarna att via en e-postlänk bidra med fler ord eller gesynpunkter.

Mot bakgrund av hur tryckta dialektordböcker brukar tillkomma, ter det sig anmärkningsvärt att inte fler webbutgivare tar vara på möjligheten att interagera med användarna. Bakom en tryckt ordbok ligger inte sällan ett långt, ofta kollektivt förarbete, där man ord för ord arbetat sig fram till ett innehåll. När ordboken väl kommit ut, följs den inte sällan av ett eller flera supplement eller av nya utökade upplagor, vilka innehåller ord som utgivarna kommit på i efterhand eller som ordbokens användare rapporterat in.

4.5 Sammanfattande intryck av webbutgivningen

Helhetsintrycket av webbutgivningen är att Internet i hög grad verkar vara ett forum för publicering av korta, osofistikerade ordlistor. Ordlistorna tycks föga in sig i det allmänna mönstret av stor diversifiering som råder på nätet. Som regel ingår de som en del av en webbplats, där också information av helt annat,

ofta lika kortfattat, slag finns. Ibland utgör de bara ett slags sidospår till den egentliga verksamheten som beskrivs på webbplatsen.

De specifika faciliteter som nätet erbjuder utnyttjas sällan. Det kan knappast tillskrivas bristande medvetenhet hos utgivarna om vad som skulle kunna göras. Att länkar samt ljud- och bildillustrationer är vanligt förekommande torde inte ha undgått någon nätanvändare. *En* förklaring till varför dessa funktioner inte tagits i bruk oftare, skulle helt enkelt kunna vara bristande datakunskaper. Många inom hembygdsrörelsen inklusive utgivare av dialektordböcker är ofta lite till åren komna och kanske inte alltid insatta i hur det faktiskt går till att inkludera ljudexempel m.m. Som jämförelse kan nämnas att hagförs.se administreras av fem personer som var och en uppges ha specifika uppgifter inom ljudteknik, databasdesign osv.

5. Fortsatt forskning

I den här artikeln har jag belyst några förändringar i utgivningen av dialektordböcker som ägt rum under de senaste tjugo åren. Det finns flera andra aspekter hos såväl äldre som yngre publikationer, vilka vore värda att undersöka. En sådan är de tryckta ordböckernas megastruktur, som ofta kan vara både rikhaltig och varierande. Ett annat område som skulle förtjäna uppmärksamhet är den redan nämnda relativt frekventa förekomsten av illustrationer i de tryckta ordböckerna. Själva lemmanvandet vore också intressant att studera närmare. Vad har utgivarna ansett vara dialektord och värt att inkludera? Jag har inte haft möjlighet att gå in på dessa frågor idag, men hoppas kunna återkomma till några av dem längre fram.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

- Andersson, Margit & Danielsson, Suzanne, 1999: Färdär frå Soldn. Spår från Sollerön. En ordbok på soldmål. Sollerön.
- Ask, Bertil, 2000: Vämhusmål. Ordlista. Svenska–vämhusmål jämte kortfattad grammatik samt vämhusmål–svenska. Ett urval grundformer. Vämhus.
- Bergkvist, Karl L:son & Jacobsson, Jacob, 2000: Dalbyordboken. Ordbok över det värmländska dalbymålet. Som cd-rom-utgåva 2001. Sysslebäck.
- Eaker, Birgit, 1999: Vem läser en dialektordbok? – Vem skriver vi för? I: Nordiska studier i lexikografi 4. S. 75–83.
- Edlund, Gösta, Johansson, Petter & Andersson, Einar, 2001: Klövsjöord. [Klövsjö.]
- Eivnsson, Karin, 2010: Flomål–svenska. Svenska–flomål. Nora.
- Erikson, Arne H., 2007: Go' sup ... ord men inga visor på idremål. Saltsjö-Boo.

- Forsåker, Anna-Lena, 1999: Åremålet. Upptecknat 1986–1996. Jämmtska–svenska. Svenska–jämmtska. Åre.
- Ihre, Johan, 1766: Swenskt Dialect Lexicon. Upsala.
- Jonsson, Ella, 2002: Leir di ÖverköLisma:Le. Överkalix.
- Lidström, Gun, m.fl., 1991: Pitemålet -ållt mila åagg å ö`öx-. Piteå.
- Limamålet. [2006]. Utan ort.
- Lindberg, Harald & Alf-Göran, [1991]: Vitvattsmåle. En Bjurholmsdialekt. Bjurholm.
- Ljunggren, Karl Gustav, 1939: Svenska dialektordböcker. En översikt. I: Årsbok 1938. Vetenskaps-societeten i Lund. S. 21–37.
- Lundgren, N. Aug., 1873: Beskrifning öfver Vestra Vingåkers Socken. Örebro.
- Lång, Helmer & Vide, Sten-Bertil, 1995: Skånsk–svensk–dansk ordbok från A! Till Örrk! Vejbystrand.
- von Möller, Peter, 1858: Ordbok öfver halländska landskaps-målet. Lund.
- Noreen, Adolf, 1903–07: Vårt språk. Nysvensk grammatik i utförlig framställning. 1. Lund.
- Oa frau Listalannet. Parlör för den listerländska dialekten. 2007. Karlskrona.
- Ohlsén, Karin & Olander, Eva, 2010: Orsaord. En orsamålsordbok. Mora.
- Orda-längd över Järnamålet. 1999. [Dala-Järna.]
- Ordbok över Rättviksmålet. 1998. Boda kyrkby.
- Ordbok över Sveriges dialekter. Häfte 1–3. 1991–2000. Uppsala.
- Ordlista över Älvros-målet. 2004. Älvros.
- Reinhammar, Vidar, 1984: Dialektordbok – nationella och lokala aspekter. I: Mot-skrift. Arbeidsskrift for språk og litteratur. Nr. 2. S. 1–15.
- Rietz, Johan Ernst, 1862–67: Svenskt dialekt-lexikon. Ordbok öfver svenska allmoge-språket. 1–2. Malmö, Köpenhamn, Leipzig & London.
- Rånemålet i Böle = RanmaLe opa BöLe. Red. Dagmar Wikberg. 2004. Råneå.
- Thors, Gabriella & Lissmyr, Ulrika, 2010: Lär dag talö malungsmål. Malung.
- Wennberg, Karin, 2007: Wenjad. En ordbok. Orsa.
- Västra Torsås' dialekt under tidiga 1900-talet. [2006.] Växjö.
- Åolleist opa kölismåle. [2006.] Kalix.
- ÖverköLisma:Le. Överkalixmålet. 2004. Överkalix.

Webbplatser (URL-adresserna är kontrollerade i september 2011)

- Dialekt i Tanum: <http://www.tanum.se/vanstermenykommun/kommunen/faktaomta-num/dialektitanum.4.489a3ea711b721a577680001443.html>
- Google böcker: <http://books.google.com/intl/sv/googlebooks/about.html>
- Hagförsord: <http://www.hagfors.se/modules.php?name=glossary>
- Libris: <http://libris.kb.se/>
- Nära Dialektikon: <http://nara.allehanda.se/dialektikon.asp?visa=A>
- Ordbok över Skeemålet: <http://www.stromgen.se/dialekter/skeedialekt.pdf>
- Parlör Kålabodamål: <http://www.kalaboda.se/index.php?id=Parlor>
- Projekt Runeberg: <http://runeberg.org/>
- Radio Skaraborg: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.asp?programid=3670&artikel=3623273>
- Thesaurus Lex: <http://thesauruslex.se/lexikon/typ/dialektordbok.htm#Svenska>

Trelleborgs kommun: <http://www.trelleborg.se/Lar-kanna-Trelleborg/Trelleborgska/>
Öschöte guschelöv: <http://www.ulfandersson.se/dialekt.html>

Eva Thelin

Institutet för språk och folkminnen, Uppsala.
eva.thelin@sofi.se